

SELEKTIVNO SAKUPLJANJE OTPADA

U ŠKOLAMA I
ZAJEDNICAMA

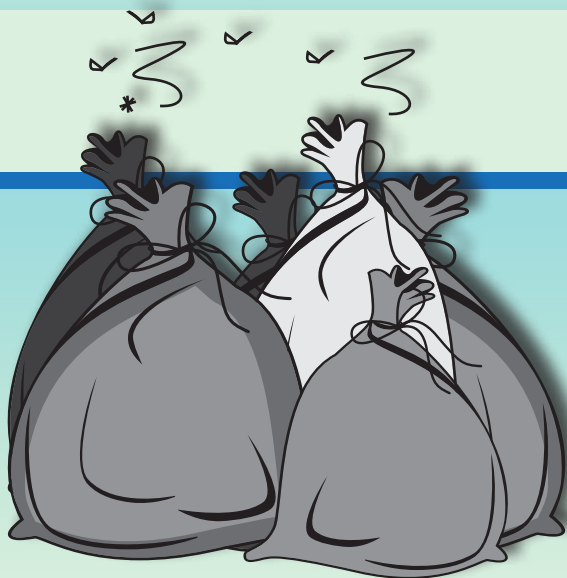
Пројекат „Селективно сакупљање отпада у школама и заједницама“ имплементирају ФОРС Монтенегро и ЕДЕН Центар из Албаније у оквиру Програма прекограничне сарадње Албанија-Црна Гора који финансира Европска унија.

Општине партнери у Црној Гори су: Беране, Андријевица и Плав, а у Албанији: заједнице Ана е Малит, Велипоја и Дајчи.

Циљ овог пројекта је упознавање са основним појмовима селективног сакупљања отпада у школама и локалним заједницама и повезивање људи и заједница, размјена знања и искустава и заштита животне средине.

Шта је отпад?

Отпад је један од кључних проблема модерне цивилизације, неизбежна последица нашег начина живота. У новије вријеме управљање отпадом је постало важан фактор заштите животне средине. Правилним одлагањем отпада највећи дио бачених ствари може се искористити и прерадити у нове корисне ствари, а то подразумијева: избјегавање стварања отпада и његово одлагање по врстама.

Депоније су најстарији облик одлагања отпада и најмање пожељан облик због многих штетних утицаја које могу имати. Један од најштетнијих утицаја је ослобађање штетних гасова у ваздуху, а један од најопаснијих је гас метан, моћни гас 25 пута опаснији од карбон диоксида који може довести до експлозије.

Неколико начина на које можемо избјећи стварање отпада:

•Ако имате врт, органски отпад не бацајте у канту, већ га **компостирајте**. Компост је дјелимично разложени облик органске материје, тамно смеђе до црне боје, грудвичаст и мирисом подсећа на земљу. Добија се ензимском разградњом биљног материјала. Под биљним материјалом

се подразумевају првенствено целулозни материјали који граде биљно ткиво код свих врста биљака. Ензиме производе микроорганизми који то чине у природним екосистемима: бактерије, гљивице...

- Свакодневно умјесто понуђене пластичне кесе у продавници, користите своју платнену кесу,
- Приликом трговине бирајте производе који имају ознаку да се могу рециклирати,

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Више од 500 милиона људи из 175 земаља свијета слави Дан планете Земље сваке године 22. априла.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Да је потребно 24 стабла дрвета да би се произвела 1 тона новина?

- Половну одјећу и ствари не бацајте већ их поклоните,
- Приликом трговине купујте производе који штеде електричну енергију и воду.

Многи материјали, које употребљавамо свакодневно, могу се поново користити и рециклирати. Смањење отпада, рециклирање, поновна употреба и управљање чврстим отпадом је веома важан посао без обзира на узраст. Прочитајте ову брошуру да бисте сазнали више о рециклажи и начинима којим можете смањити количине отпада који бацате.

Шта је рециклажа?

Рециклажа је скуп активности којима се обезбјеђује поновно коришћење отпадних материјала.

Лого који означава рециклажу има три стрелице које имају значење:

- Смањити количину отпада
- Поновно искоришћавање отпада
- Рециклирање

Сакупљање отпада, издвајање, прерада и израда новог производа су карике у ланцу рециклаже. Отпад није довољно само смањивати и избјегавати. Потребно га је раздвајати на мјесту настанка према врстама отпада, јер се само одвојено сакупљени отпад може искористити.

Рециклирајте!!!

Рециклажа је процес када се производи као што су папир, конзерве, стакло, пластичне флаше, кутије и други материјали за вишеструку употребу прикупљају, обрађују и од њих се праве нове ствари. Бићете изненађени оним шта се све може урадити са рециклираним производом. Од пластичних боца се рециклажом добија материјал од кога се праве одјевни предмети, чешљеви или чак дјелови рачунара.

Шта можемо рециклирати?

Многе ствари могу да се рециклирају, укључујући:

- ♻ Алуминијумске конзерве
- ♻ Метал
- ♻ Батерије
- ♻ Електронску опрему
- ♻ Цигле, бетон, патос и остале грађевинске материјале
- ♻ Хемикалије
- ♻ Стакло (посебно флаше и тегле)
- ♻ Часописе
- ♻ Боје
- ♻ Папир
- ♻ Уље
- ♻ Картонске кутије
- ♻ Пластичне флаше
- ♻ Картоне од јаја
- ♻ Пластичне кесе
- ♻ Гуме
- ♻ Остатке хране
- ♻ Пластично посуђе
- ♻ Дрво
- ♻ Отпад из дворишта

Ово су само неки од начина како рециклажа помаже очувању животне средине:

- Рециклажа штеди драгоцјени простор на депонији
- Рециклажа смањује количину смећа и стварање дивљих депонија
- Рециклажа штеди природне ресурсе
- Рециклажа штеди енергију
- Рециклажа смањује загађење

МАЛЕ СТВАРИ КОЈЕ МНОГО ЗНАЧЕ

Спакуј ручак у „Еко посуду“. Умјесто пластичних боца, алуминијумских конзерви, пластичних фолија и торби које стварају велику количину отпада, спакуј свој ручак користећи посуду која се може поново употријебити, као што су термос посуде за пиће.

Бицикл или пјешачење. Вози бицикл или пјешачи до оближњих мјеста, умјесто да тражиш превоз. То је добро за твоје тијело и тако штитиш животну средину смањењем употребе горива и загађења ваздуха!

Искључи, искључи, искључи. Искључи или извади кабл из струје од радија, ТВ-а, videa, ДВД-а, видео игрице или компјутера када их не користиш. Већина ових уређаја имају функцију „на чекању“ током које троше електричну енергију чак и када су искључени.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Да рециклажом једне алуминијумске лименке штедимо толико енергије са којом би компјутер могао да ради 3 сата?

Искључи свјетло. Обавезно увијек искључи свијетло када си ти последња особа која напушта просторију, било код куће или у школи.

Преузми одговорност. Организуј „Дане чишћења“ у школи. Подијели се са друштвом у тимове у школском дворишту и уз помоћ управе школе обезбиједите награде за најбоље тимове. Такође, можете одредити одређени простор у дворишту гдје можете гајити цвијеће, траву или дрвеће.

Користи паметно. У школи, када пишеш, користи свеску двострано. Штеди и поново користи креду, хемијске оловке, обичне оловке, као и ствари које користиш на часу ликовног васпитања.

Соларна енергија. Купуј апарате који користе соларну енергију као што су: дигитрон, сат, игрице, умјесто оних који користе електричну енергију. Алкалне батерије су краткотрајне и брзо заврше у смећу.

Штеди воду. Савјетуј чланове породице да штеде воду. Око 75% воде која се користи у домаћинству се троши у купатилу. Уштедите на потрошњи воде тако што ћете сви имати краћа туширања и на тај начин што нећете остављати отворену чесму током прања зуба.

Обуци џемпер или дуксерицу. Када ти током првих свјежијих дана буде хладније, умјесто паљења гријалице или радијатора обуци топлију одјећу.

Поновна употреба. Увијек размотри могућност да некеме поклониш стару одјећу или играчке јер на тај начин твоји стари предмети или ствари ће бити поново у употреби и биће некеме од користи.

Обећање. Обећај природи да више никада нећеш бацати отпад на мјестима у својој околини која нијесу одговарајућа. Охрабри своје другове, другарице, наставнике и породицу да ураде исто. Размисли коју би то промјену изазвало.

Како се можеш укључити у рециклажу?

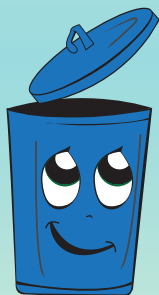
Контактирај представнике Комуналног предузећа у свом граду како би те упутили на који начин се можеш укључити у процес рециклаже. Такође можеш покренути иницијативу да твоја школа организује посјету рециклажном центру (нпр. Рециклажном центру у Подгорици), како би сазнао шта се дешава са отпадом након његовог одлагања.

Селективно одлагање отпада

Отпад који се одвози на рециклирање одлаже се у специјалне посуде за отпад, које су означене одређеним бојама. Да би се отпад могао рециклирати неопходно је да се посебно одваја у посудама за одређену врсту отпада.

Тако су нпр:

- контејнери и канте за папир плаве боје,
- контејнери за пластику жуте боје,
- контејнери за стакло зелене боје,
- контејнери за метал (лименке) сиве боје.

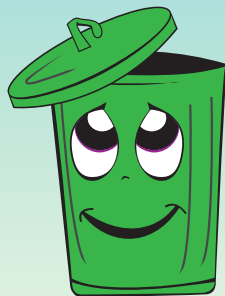

Папир одлажемо у контејнер или канту плаве боје. Хартија (папир) се добија прерадом дрвета у фабрикама уз помоћ различитих хемијских средстава. При том нестају велике и старе шуме, долази до загађивања ријека. Да би се што мање штете нанијело животној средини, могуће је поново сакупити папир, који нам више није неопходан и дати га на рециклажу.

Стакло одлажемо у контејнер или канту зелене боје. Стакло је материјал који се користи у свакодневном животу кроз разне производе:

ф л а ш е ,
чаше, тегле,
прозоре,
огледала.

Оно може да буде у различитим бојама које му се додају при производњи. Прави се тако што се пијесак, са додатком још неких материја, топи на врло високим

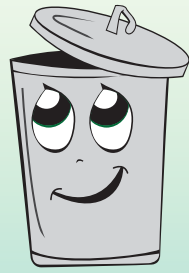

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?

Да се рециклажом једне стаклене флаше, умјесто њене производње од нових, природних сировина штеди толико енергије да би са њом компјутер могао да ради 25 минута?

температурама. У том процесу се троши доста енергије, а у ваздух се испушта велика количина штетних гасова. Уколико бисмо рециклирали стакло, много мање би се уништавала корита ријека из којих се вади пијесак за стакло, смањили бисмо загађивање ваздуха и потрошњу енергије.

Метал и алуминијум одлажемо у контејнер или канту сиве боје. Од метала се праве: аутомобили, аутобуси, возови, авиони, фрижидери, шпорети, бочице за дезодорансе, лименке за напитке, кутије за креме и слично. Метали се, наравно, добијају прерадом одговарајућих руда. У процесу, најприје полазимо од ископавања руде која нарушава или уништава читаве предјеле (ливаде, брда, планине). Потом се врши пречишћавање руде од различитих нечистоћа испирањем у води, која се на тај начин загађује.

Пластику или скраћено ПЕТ одлажемо у контејнер или канту жуте боје. Пластика је материјал који се добија из нафте. Нафта је врста руде која се налази у унутрашњости Земље и настаје распадањем биљака и животиња током више милиона година.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?
Свака тона рециклираног папира може спасити 24 СТАБАЛА ДРВЕЋА,
2.30 m³ простора на депонији,
4.000 киловата енергије,
и 1.847 литара воде.

Експлоатацијом нафте и њеном прерадом у пластику један дио историје наше планете нестаје. Проблем са пластиком јесте у томе што се она не распада у земљи, па се трајно задржава у животној средини коју загађује. Могуће је и њено уништавање процесом спаљивања, али тада вршимо загађивање ваздуха. Зато је најбоље рјешење у превентивним мјерама, као што је избјегавање куповине и

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ?
700 година је потребно да би се пластична боца разложила у земљи или на депонији!

употребе пластичне амбалаже и кеса. У последње вријеме у свијету се појавила посебне врсте пластике коју је могуће рециклирати и таква пластика на себи има знак рециклаже. Такву пластику је потребно сакупљати и рециклирати.

Одложи смеће правилно. Увијек дај примјер друговима и породици на који начин се отпад правилно одлаже, без обзира на ком мјесту се налазиш. Користи мале кесе за отпад у ауту, одржавај своје двориште и чувај животну средину. Када год одеш у парк или на плажу постарај се да за собом не оставиш отпад.

Д	С	Р	Ц	Л	О	Л	И	П	Ш	Ч
Ч	Р	А	С	Т	Т	А	Ј	А	О	П
Ш	Б	В	А	Е	П	Т	Ћ	П	Л	У
О	А	Ј	О	Ј	А	Е	А	И	Р	К
К	Л	О	П	А	Д	М	Њ	Р	А	О
П	Е	Л	Т	С	О	П	М	О	К	Л
Д	Е	П	О	Н	И	Ј	А	Љ	Д	К
О	Ш	Ј	Н	Г	Џ	Д	Д	Д	У	А
С	Р	А	Д	О	Р	И	Р	П	Д	Т
Р	Е	Ц	И	К	Л	А	Ж	А	Ћ	С

Другари,

покушајте да у осмосмерци пронађете 9 појмова са листе испод. Запамтите, могуће је користити све правце када будете повезивали слова ради формирања појма.

1. Дрво
2. Папир
3. Рециклажа
4. Отпад
5. Депонија
6. Стакло
7. Метал
8. Природа
9. Компост

Спојите појмове са листе испод са објашњењима:

1. Рециклажа
2. Селективно одлагање отпада
3. Папир, стакло, метал, пластика
4. Компост
5. Отпад
6. Папир се одлаже у
7. Стакло се одлаже у
8. Пластика се одлаже у
9. Метал се одлаже у

_____ материјал који настаје у процесу обављања свакодневних животних активности најчешће без даље употребне вриједности и који се одбацује на сметлишта, односно депоније.

_____ контејнер зелене боје

_____ дјелимично разложени облик органске материје који се користи као ђубриво и додатак замљишту

_____ скуп активности којима се обезбјеђује поновно коришћење отпадних материјала

_____ контејнер плаве боје

_____ одлагање отпада у посебне канте или контејнере предвиђене за то

_____ контејнер сиве боје

_____ материјали који се могу рециклирати и поново искористити

_____ контејнер жуте боје

Упамти,
чувај природу и она ће чувати тебе!

Пројекат „Селективно сакупљање отпада у школама и заједницама“ имплементирају ФОРС Монтенегро и ЕДЕН Центар из Албаније.

Овај пројекат финансира
Европска унија

Општине партнери у Црној Гори:

Општина
Андријевица

Општина
Беране

Општина
Плав

За све додатне информације о пројекту контактирајте ФОРС Монтенегро:

ФОРС Монтенегро

Ивана Милутиновића 10
81400 Никшић, Црна Гора
тел/факс: +382 (0) 40 212 484
www.forsmontenegro.org

Ова брошура је штампана уз подршку Европске уније. Садржај брошуре је изричито одговорност ФОРС Монтенегро, и ни на који начин не одражава гледишта Европске уније.